

DOI: [10.32702/2307-2156-2021.11.30](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.11.30)

УДК 351.86:659.3. 4:004](477)

*О. Б. Аніщенко,
начальник науково-дослідного відділу супроводження заходів інформаційно-пропагандистського забезпечення та контрпропаганди, Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України
ORCID ID: 0000-0002-1788-4709*

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОТИДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ПІД ЧАС МІЖНАРОДНОЇ ОПЕРАЦІЇ З ПІДТРИМАННЯ МИРУ І БЕЗПЕКИ В ІРАКУ (2003-2005 РР.): ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ АНАЛІЗУ

*О. Anishchenko
Head of the Research Department of the Information and Propaganda Actions and Counter-Propaganda, Research Center for Humanitarian Problems of the Armed Forces of Ukraine*

INFORMATION-PSYCHOLOGICAL COUNTERFEIT OF DIVISIONS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE DURING THE INTERNATIONAL PEACEKEEPING AND SECURITY OPERATIONS IN IRAQ (2003-2005): ORGANIZATIONAL AND MANAGEMENT ASPECT OF ANALYSIS

Метою статті є науковий аналіз організаційно-управлінських засад інформаційно-психологічної протидії підрозділами Збройних Сил України під час виконання операцій з підтримання миру і безпеки в Іраку й на основі цього визначення функцій та завдань системи інформаційно-психологічної протидії в ході миротворчої діяльності.

Для вирішення завдань дослідження використовувалися методи аналізу і синтезу, методи історичного та логічного аналізу, організаційний підхід.

Показано, що проблема формування та своєчасного оновлення концептуальних та організаційно-правових засад інформаційно-психологічної протидії Збройних Сил України належить до актуальних проблем сучасності в контексті реалізації завдань відновлення територіальної цілісності нашої держави.

Здійснено оцінку стану системи інформаційно-психологічної протидії Збройних Сил України під час виконання операцій з підтримання миру і безпеки в Іраку в період першої ротації миротворчого контингенту (серпень 2003 р. – березень 2004 р.) та встановлено, що ця система була остаточно не сформована й не готова діяти як єдина функціональна структура. Після затвердження Міністром оборони України 18 червня 2004 року "Довгострокової програми морально-психологічної підтримки українського миротворчого контингенту у Республіці Ірак" було закладено інституційні засади подальшого розвитку системи інформаційно-психологічної протидії українського миротворчого контингенту другої та третьої ротації.

Провівши декомпозицію місії системи інформаційно-психологічної протидії підрозділами Збройних Сил України під час виконання операцій з підтримання миру і безпеки в Іраку, виокремлено ряд робочих функцій – організаційно-управлінська, основоположна, аналітична, прогностична, інформаційна, координаційна, а також визначено завдання вказаної системи.

The purpose of the article is a scientific analysis of the organizational and managerial principles of information and psychological counteraction by the units of the Armed Forces of Ukraine during peacekeeping and security operations in Iraq and based on this definition of functions and tasks of information and psychological counteraction during peacekeeping.

To solve the problems of research were used methods of analysis and synthesis, methods of historical and logical analysis, and organizational approach.

It is shown that the problem of formation and timely updating of the conceptual and organizational and legal principles of information and psychological counteraction Armed Forces of Ukraine is one of the actual problems of our time in the context of the implementation of the tasks of restoring the territorial integrity of our state. Currently, a number of scientific studies on the problems of information and psychological counteraction in modern wars and armed conflicts are represented in the national scientific discourse. At the same time, there are not enough comprehensive studies of organizational and managerial problems of information and psychological counteraction Armed Forces of Ukraine in the implementation of peacekeeping and security operations in Iraq.

An assessment of the state of the information and psychological counteraction system of the Armed Forces of Ukraine during peacekeeping and security operations in Iraq during the first rotation of the peacekeeping contingent (August 2003 – March 2004) was carried out and it was established that this system was not finally formed and is not ready to act as a single functional structure. After the approval by the Minister of Defense of Ukraine on June 18, 2004, the “Long-term program of moral and psychological support for the Ukrainian peacekeeping contingent in the Republic of Iraq” laid the institutional foundations for the further development of the system of information and psychological counteraction to the Ukrainian peacekeeping contingent of the second and third rotations. This, in turn, ensured an appropriate level of information and psychological security of the peacekeeping contingent personnel, and also contributed to the implementation of NATO standards in the domestic practice of information and psychological counteraction.

Having decomposed the mission of the information and psychological counteraction system by the units of the Armed Forces of Ukraine during the peacekeeping and security operations in Iraq, a number of working functions were distinguished: organizational, managerial, fundamental, analytical, prognostic, informational, coordination, as well as the tasks of the specified system.

Ключові слова: державне військове управління; міжнародна операція з підтримання миру і безпеки; морально-психологічне забезпечення діяльності військ (сил); функції та завдання системи інформаційно-психологічної протидії; Збройні Сили України; Ірак.

Keywords: state military administration; international peacekeeping and security operation; moral and psychological support of troops (forces); functions and tasks of the information and psychological counteraction system; Armed Forces of Ukraine; Iraq.

Постановка проблеми. Вивчення досвіду організації та здійснення інформаційно-психологічної протидії підрозділами Збройних Сил України під час виконання міжнародної операції з підтримання миру і безпеки в Іраку сприяє всебічній науковій оцінці наявних здобутків і прорахунків в організації функціонування сучасної вітчизняної системи інформаційно-психологічної протидії, а також розробці пропозицій щодо подальшого розвитку вказаної системи в контексті завдань реформування сектору безпеки і оборони України та відновлення територіальної цілісності.

Ця обставина і визначає зв'язок загальної проблеми удосконалення сучасної вітчизняної системи інформаційно-психологічної протидії з найбільш важливими науковими та практичними завданнями дослідження проблем теорії та практики інформаційно-психологічної протидії підрозділами Збройних Сил України. Адже недосконалість правового, інституційного та науково-методичного забезпечення діяльності

Збройних Сил України гальмує не лише створення ефективного сектору безпеки і оборони України, а й успішну реалізацію Стратегії національної безпеки України [13].

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій можна зробити висновок про те, що проблемам інформаційно-психологічній протидії в збройних силах в умовах сучасних війн та збройних конфліктів, й зокрема під час виконання українським контингентом міжнародної операції з підтримання миру і безпеки в Іраку присвячено наукові праці вітчизняних дослідників, а саме: І. Гузенка [1], С. Князева [4], О. Луника [5], І. Осьодло [7; 8], С. Поздишева [9], А. Підлісного [9], С. Попко [11; 12], В. Савінцева [14], П. Ткачука та П. Черника [15], М. Шевченка [16-18]. В цих працях розглядається широке коло питань формування та функціонування системи інформаційно-психологічної протидії в Збройних Силах України, організації і здійснення інформаційно-психологічної протидії підрозділами Збройних Сил України під час виконання операції з підтримання миру і безпеки в Іраку, зокрема: актуальні проблеми теорії та практики державного військового управління у сфері морально-психологічного забезпечення миротворчої діяльності Збройних Сил України, правові та інституційні засади інформаційно-психологічної протидії.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, формулювання цілей статті. Незважаючи на значний науковий доробок вітчизняних дослідників щодо морально-психологічного забезпечення миротворчої діяльності Збройних Сил України та організації протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на учасників міжнародних конфліктів, маємо констатувати, що сьогодні ще обмаль праць в яких було здійснено комплексне вивчення функцій та завдань системи інформаційно-психологічної протидії підрозділами Збройних Сил України під час проведення операції з підтримання миру і безпеки в Іраку (2003-2005 рр.).

Саме тому **метою статті** є науковий аналіз організаційно-управлінських засад інформаційно-психологічної протидії підрозділами Збройних Сил України під час виконання операцій з підтримання миру і безпеки в Іраку й на основі цього визначення функцій та завдань системи інформаційно-психологічної протидії в ході виконання завдань миротворчої діяльності.

Для вирішення завдань дослідження нами використовувалися: методи аналізу і синтезу – для вивчення вітчизняного досвіду організації та здійснення інформаційно-психологічної протидії в умовах ведення бойових дій; методи історичного та логічного аналізу – при дослідженні становлення та розвитку системи інформаційно-психологічної протидії підрозділами Збройних Сил України під час виконання операцій з підтримання миру і безпеки в Іраку; організаційний підхід – для дослідження організаційно-управлінського аспекту здійснення інформаційно-психологічної протидії українським військовим контингентом під час виконання операцій з підтримання миру і безпеки в Іраку.

Виклад основного матеріалу. На основі резолюцій Ради Безпеки ООН 1441 (від 8 листопада 2002 р.), 678 (від 29 листопада 1999 р.), 687 (від 3 квітня 1999 р.) Польща як член “добровольчої коаліції” під керівництвом США брала участь в операції “свобода Іраку”, яка була спрямована на повалення режиму Саддама Хусейна. Після завершення основних бойових дій у квітні 2003 р. Польща погодилася на участь в стабілізації й реконструкції Іраку. Ядром Багатонаціональної дивізії Центр-Південь став польський військовий контингент [3, с. 100-103]. До складу вказаної дивізії входили військові контингенти двадцяти однієї країни, зокрема, Іспанії, України, Естонії та ін. [6, с. 202-203]. При цьому у складі польської та іспанської бригад функціонували підрозділи інформаційно-психологічних операцій [5, с. 29]. Варто зазначити, що відповідно до вимог керівних документів НАТО, що регламентують проведення інформаційно-психологічних операцій, пропагандистські компанії здійснюються за схемою [7, с. 112]:

підготовчий етап – створення потенційної напруги навколо об’єктів військово-силового впливу, висування різноманітних звинувачень, повідомлення про різні терміни початку проведення військової операції, можливість використання нових видів зброї тощо;

інформаційний етап – створення інформаційного приводу для початку збройної агресії;

поствоєнний етап – вихід з операції – забезпечення завершення інформаційно-пропагандистського впливу після досягнення поставлених цілей, створення перехідного уряду, боротьба за свідомість місцевого населення тощо.

Вітчизняні дослідники В. Осьодло та В. Савінцев констатують: “Військова операція коаліційних об’єднаних сил, що проводилась у Іраку, набутий досвід проведення інформаційно-психологічних операцій США в інших операціях впевнено показали зростаючу важливість “управління свідомістю” своїх військ (сил), місцевого населення, населення своїх та суміжних країн” [7, с. 114]. Й далі дослідники акцентують увагу на застосуванні різноманітних формах та способах інформаційно-пропагандистського впливу, як-от: публічна дипломатія, психологічні операції, суспільна інформація, заходи щодо введення противника в оману, таємні операції та різні види пропаганди [7, с. 114].

26 травня 2003 р. Рада національної безпеки і оборони України прийняла рішення про відправку в Ірак українського військового контингенту, який був дислокований в польському секторі Іраку [6, с. 201]. Введення українського контингенту на територію Іраку тривало з 14 липня по 15 серпня 2003 року, проведено 3 ротациї: 5 окрема механізована бригада (далі – омбр) 1621 особа (серпень 2003 р. – березень 2004 р.); 6 омбр 1621 особа (березень – жовтень 2004 р.); 7 омбр 1587 осіб (жовтень 2004 р. – травень 2005 р.); 81 тактична група до 900 осіб (травень – грудень 2005 р.), та його повернення в Україну з 30 листопада по 29 грудня 2005 року [11, с. 9].

Виконання завдань українським миротворчим контингентом у зоні відповідальності здійснювалося в умовах партизанської війни в Іраку за трьома лініями ведення операції [11, с. 10-12]:

1) Зміст першої лінії полягав у забезпеченні підтримання миру та безпеки у визначеній зоні відповідальності одночасним виконанням чотирьох основних завдань, а саме:

- забезпечення безпеки базових таборів;
- забезпечення стабільності та правопорядку в м. Ель-Кут та інших містах;
- забезпечення охорони ділянки ірано-іракського кордону, розмінування місцевості;
- підтримання правопорядку в зоні відповідальності та забезпечення свободи пересування.

2) Зміст другої лінії полягав у виконанні завдань із створення та підготовки Іракських сил безпеки, що здійснювалося в рамках загального процесу поступової передачі повноважень національним структурам.

3) Зміст третьої лінії полягав в організації цивільно-військового співробітництва.

Варто зазначити, що головним здобутком українського миротворчого контингенту є підтримка стабільності упродовж двох років в провінції Васіт, підготовка 3-ої піхотної бригади іракської прикордонної поліції, а також реалізація відділом підтримки урядових структур 81-ої тактичної групи близько 50 проектів на загальну суму близько 53 млн. доларів [8, с. 160].

Основною загрозою для українського військового контингенту була діяльність збройної опозиції: військові формування забороненої партії БААС, “Фенаїд Саддам”, ісламської організації руху Аль-Садра, “старої регулярної армії” [8, с. 158-159]. Є сенс зауважити, що заходи інформаційно-психологічного впливу збройної опозиції не носили яскраво виражений характер, але їх присутність завжди відчувалася [9-12]. При цьому, основною формою дії збройної опозиції проти Коаліційних сил було поєднання тактики ведення партизанських дій невеликими групами (4-6 осіб) з періодичною активізацією терористичної діяльності великих формувань (до 300 осіб) [11, с. 8].

Як слушно зазначає вітчизняний дослідник І. Гузенко, керівні документи з питань морально-психологічного забезпечення діяльності військ (сил), а саме: Концепція гуманітарного і соціального розвитку у Збройних Силах України, яка була затверджена Указом Президента України від 12 січня 2004 року № 28/2004; Концепція морально-психологічного забезпечення підготовки та ведення операцій (бойових дій) Збройних Сил України; Концепція організації міжнародного співробітництва у Збройних Силах України – містили загальні підходи і не давали відповіді на конкретні питання інформаційно-пропагандистської забезпечення діяльності військових підрозділів в умовах виконання миротворчих завдань [1, с. 316]. Проте, аналіз наукової літератури [4; 5; 9; 10; 12; 14; 15] дозволяє констатувати, що основними завданнями інформаційно-психологічної протидії українського військового контингенту першої ротації були:

- своєчасне виявлення загроз інформаційно-психологічного характеру на ранніх стадіях їх появи, проведення всебічного аналізу цих загроз, розробка рекомендацій командуванню бригади стосовно нейтралізації цих загроз;

- оцінка ступеню інформаційно-психологічного впливу збройної опозиції на місцеве населення м. Аль-Кут та провінції Васіт, на політичні партії, релігійні рухи, громадські організації та їх лідерів;

- створення банку даних щодо суспільно-політичної обстановки в зоні відповідальності.

Морально-психологічне забезпечення у 5 омбр першої ротації здійснювалось відділом роботи з особовим складом. Для поширення інформованості місцевого населення про діяльність українських військовослужбовців на території Іраку під час першої ротації було створено й розгорнуто практичну діяльність позаштатної групи інформаційно-психологічних операцій.

З метою протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на особовий склад 5 омбр бригади проводились [1; 5]:

- вивчення офіцерами розвідувального відділу бригади та відділення батальйонів активності і спрямованості інформаційних потоків місцевих ЗМІ на особовий склад Багатонаціональної дивізії Центр-Південь. При цьому необхідно констатувати факт відсутності негативного інформаційно-психологічного впливу на військовослужбовців українського військового контингенту з боку місцевих ЗМІ у зв'язку із незнанням іноземних мов та повній відсутності негативного агітаційного матеріалу на російській або українській мовах;

- моніторинг суспільної думки військовослужбовців українських підрозділів з приводу негативного інформаційно-психологічного впливу;

- виявлення і перекриття каналів ворожої пропаганди, викриття її брехливих намірів;

- бойове і суспільно-політичне інформування особового складу про воєнно-політичну обстановку, з поясненням причин і прийнятих заходів.

Завдяки наполегливій роботі командування і офіцерів-вихователів бригади морально-психологічний клімат в підрозділах відображав достатній рівень психологічної згуртованості. Стан військової дисципліни, правопорядку і організованості завжди був задовільний. За рівнем морально-психологічного стану особовий склад постійно був спроможний виконувати поставлені завдання.

На підставі узагальнення та систематизації досвіду організації та здійснення інформаційно-психологічного забезпечення особового складу українського миротворчого контингенту 5 омбр було розроблено довгострокову програму “Морально-психологічної підтримки українського миротворчого контингенту в Республіці Ірак”. Ця Програма була затверджена Міністром оборони України 18 червня 2004 року [2]. Програма мала на меті забезпечити морально-психологічний супровід службової та бойової діяльності військовослужбовців на всіх етапах підготовки та здійснення миротворчої діяльності в Республіці Ірак.

В Програмі для виконання завдання інформаційно-психологічного забезпечення особового складу було передбачено такі заходи, як-от [2, с. 19]:

- забезпечити кожний підрозділ миротворчої бригади бібліотечкою сучасної політичної, довідкової і художньої літератури з урахуванням мовних потреб особового складу;
- організувати випуск друкованої продукції арабською мовою щодо роз'яснення мети перебування та діяльності українського миротворчого контингенту в Іраку та забезпечити її розповсюдження серед місцевого населення провінції Васіт;
- створити Постійно діючий прес-центр з метою оперативного висвітлення життєдіяльності миротворчих контингентів України;
- заснувати спеціальне презентаційне видання (українською, англійською, а при необхідності іншими мовами) позитивного досвіду миротворчої діяльності України;
- систематично проводити прес-конференції, "гарячі лінії" керівництвом Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України з питань миротворчої діяльності із представниками засобів масової інформації України та інших країн;
- організувати проведення спільних з представниками іракської адміністрації інформаційних акцій: брифінгів, прес-конференцій, "круглих столів";
- заснувати цільові теле- та радіопередачі "Година миротворця" на державних радіо-телеканалах.

На виконання вимог цієї Програми у склад 6 та 7-ої омбр було введено підрозділи на які було покладено низку завдань щодо здійснення заходів інформаційно-психологічної протидії, зокрема [1; 9; 15]:

- відділення по зв'язках з громадськістю;
- прес-центр;
- редакцію бригадної багатотиражної газети у вигляді редакційно-видавничої групи, а також введені штатні посади офіцерів з гуманітарних питань в ротах.

Завдяки їхній діяльності проводилась системна робота за напрямками діяльності, зокрема й здійснення заходів інформаційно-психологічної протидії.

Зазначимо, що обов'язками відділення по зв'язках з громадськістю було визначено:

- робота із засобами масової інформації;
- організація та підготовка матеріалів і виступів посадових осіб в місцевих ЗМІ з метою пояснення населенню завдань українського миротворчого контингенту.

Створений прес-центр став офіційним органом інформування для військових і цивільних журналістів. Робота прес-центру була спрямована на зовнішню комунікацію, створення позитивного медіа-контексту висвітлення миротворчої діяльності наших підрозділів в українських і зарубіжних засобах масової інформації. Таким чином, створення позитивного іміджу українського миротворчого контингенту, підтримання надійних зв'язків з місцевою владою вважалось важливим завданням. Це дозволяло підтримувати суспільно-політичну стабільність в зоні дислокації українського миротворчого контингенту, локалізувати дії терористичних груп та забезпечувати безпеку особового складу під час виконання ним завдань в межах зони відповідальності.

Офіцерами прес-центрів також було:

- налагоджено тісний зв'язок з місцевими та закордонними органами масової інформації м. Аль-Кут (телебачення, радіомовлення, місцева преса);
- проведено заходи щодо висвітлення у місцевих ЗМІ надання гуманітарної допомоги українським контингентом місцевому населенню, зокрема відкриття відремонтованих об'єктів: шкіл, лікарень, водоочисних споруд тощо. Зокрема, редакцією бригадної багатотиражної газети спільно із структурами морально-психологічного забезпечення було розроблено та віддруковано п'ять видів інформаційних листівок (230 тисяч примірників) для розповсюдження серед місцевого населення з метою висвітлення правдивої та об'єктивної інформації про діяльність українського військового контингенту та протидії розповсюдженню чуток;
- прийнято участь у створенні місцевої телерадіокомпанії "Аль-Кут TV", місцевого медіа-центру та газети "Васіт Алян" [15].

Також видавалась дивізійна газета "Миротворець" контент якої присвячувався:

- висвітленню виконання миротворчих завдань українським контингентом у зоні відповідальності;
- публікувались звернення командування українських підрозділів до особового складу;
- відображались різні аспекти співробітництва між українськими миротворцями і структурами місцевого самоврядування;
- відображувались повсякденна діяльність, побут і культурний відпочинок військовослужбовців.

Окрім цього для налагодження та організації проведення конкретних заходів з питань взаємодії з місцевими органами влади в організаційно-штатну структуру 6, 7 бригад було введено відділ підтримки урядових структур. До його складу було включено фахівців різних спеціалізацій та відповідних служб – фінансової, медичної, тилу, будівництва тощо [1].

Практична діяльність фахівців відділу полягала у постійних системних контактах з представниками всіх місцевих політичних і релігійних партій та рухів, нерелігійних організацій, навчальних закладів, керівників державних структур, силових структур та військових формувань, створення передумови для можливої економічної діяльності українських фірм та підприємців на теренах Республіки Ірак, зокрема провінції Васіт.

Завдяки цим зусиллям вдалося:

- провести системні переговори з представниками більш як 20 місцевих політичних організацій, релігійних та громадських рухів, що сприяло отриманню великої кількості письмових звернень впливових шейхів провінції з проханням скерувати цивільних інженерів з України для економічної оцінки потенціалу провінції та подальшої участі українських підприємств в економічному відтворенні регіону;
- посилити позитивний імідж українського миротворчого контингенту серед місцевого населення;
- підтримувати суспільно-політичну стабільність в районі дислокації українського контингенту, локалізувати дії терористичних груп навколо наших підрозділів, під час виконання ним завдань в межах зони відповідальності.

Аналіз наукової літератури [7; 16-18] та історико-логічний аналіз становлення та розвитку системи інформаційно-психологічної протидії підрозділами Збройних Сил України під час виконання операцій з підтримання миру і безпеки в Республіці Ірак дозволяє констатувати, що місією вказаної системи була нейтралізація негативного інформаційно-психологічного впливу противника та захист морально-бойового духу особового складу миротворчого контингенту, що забезпечувало успішне виконання завдань миротворчої діяльності.

Система інформаційно-психологічної протидії підрозділами Збройних Сил України під час виконання операцій з підтримання миру і безпеки в Республіці Ірак, мала відповідні функції, що реалізовувалися шляхом виконання конкретних завдань:

1. Організаційно-управлінська функція забезпечувала організацію та управління в системі інформаційно-психологічної протидії й передбачала виконання таких завдань, як-от:

- визначення організаційно-правових засад інформаційно-психологічної протидії з урахуванням особливостей миротворчої діяльності;
- визначення та реалізація цілей інформаційно-психологічної протидії;
- планування заходів інформаційно-психологічної протидії з урахуванням особливостей миротворчої діяльності;
- організація здійснення заходів інформаційно-психологічної протидії.

2. Основоположна функція забезпечувала нейтралізацію негативного інформаційно-психологічного впливу противника та захист морально-бойового духу особового складу миротворчого контингенту. Ця функція передбачала виконання низки завдань:

- нейтралізація інформаційно-психологічного впливу противника;
- недопущення деморалізації, морально-психологічного придушення особового складу миротворчого контингенту;
- зміна на свою користь співвідношення морально-психологічної стійкості особового складу миротворчого контингенту, підтримання її на рівні, необхідному для успішного виконання завдань миротворчої діяльності;
- перекриття каналів ворожої пропаганди, викриття її брехливих намірів.

3. Аналітична функція забезпечувала управлінською інформацією структури військового управління щодо морально-психологічного стану військ (сил) та суспільно-політичної ситуації в зоні відповідальності миротворчого контингенту. Ця функція передбачала виконання завдань:

- своєчасне виявлення та оцінка рівня загроз інформаційно-психологічній безпеці особового складу миротворчого контингенту, розробка рекомендацій командуванню бригади стосовно нейтралізації цих загроз;
- оцінка ступеню інформаційно-психологічного впливу збройної опозиції на місцеве населення в зоні відповідальності миротворчого контингенту;
- створення банку даних щодо суспільно-політичної обстановки в зоні відповідальності миротворчого контингенту;
- аналіз активності і спрямованості інформаційних потоків місцевих ЗМІ на особовий склад миротворчого контингенту;
- моніторинг суспільної думки військовослужбовців українських підрозділів з приводу негативного інформаційно-психологічного впливу противника;
- виявлення каналів ворожої пропаганди, викриття її брехливих намірів.

4. Прогностична функція забезпечувала прогностичною інформацією структури військового управління щодо тенденцій розвитку загроз інформаційно-психологічній безпеці особового складу миротворчого контингенту та суспільно-політичної ситуації в зоні його відповідальності. Ця функція передбачала виконання завдань:

- прогнозування тенденцій розвитку загроз інформаційно-психологічній безпеці особового складу миротворчого контингенту, розробка рекомендацій командуванню бригади стосовно профілактики та запобіганню цих загроз;
- прогнозування тенденцій розвитку суспільно-політичної ситуації в зоні відповідальності миротворчого контингенту.

5. Інформаційна функція передбачала збирання та опрацювання інформації, її розповсюдження серед особового складу миротворчого контингенту та місцевого населення. Ця функція передбачала виконання завдань:

- бойове і суспільно-політичне інформування особового складу про воєнно-політичну обстановку та суспільно-політичну ситуацію в зоні відповідальності;
- аналіз змісту матеріалів місцевих та закордонних ЗМІ і підрозділів психологічних операцій супротивника;
- формування позитивного іміджу миротворчого контингенту серед місцевого населення в зоні відповідальності та посилення його авторитету;
- формування сприятливої суспільно-політичної обстановки в місцях дислокації миротворчого контингенту.

6. Координаційна функція, що забезпечувала взаємодію органів військового управління коаліційних військ з питань інформаційно-психологічної протидії на основі оцінки рівня загроз інформаційно-психологічного характеру. Ця функція передбачала виконання завдань:

- оцінка результативності дій щодо нейтралізації загроз інформаційно-психологічного характеру особовому складу коаліційних військ;
- координація діяльності органів військового управління коаліційних військ з питань інформаційно-психологічної протидії.

Висновки.

Враховуючи вищенаведені викладки підсумуємо:

1. Проблема формування та своєчасного оновлення концептуальних та організаційно-правових засад державного військового управління належить до актуальних проблем сучасності в контексті реалізації завдань відновлення територіальної цілісності нашої держави. Наразі у вітчизняному науковому дискурсі репрезентовано низку наукових досліджень проблем інформаційно-психологічної протидії в сучасних війнах та збройних конфліктах. Разом з тим комплексних досліджень організаційно-управлінських проблем інформаційно-психологічної протидії Збройних Сил України під час виконання операцій з підтримання миру і безпеки в Республіці Ірак обмаль.

2. Оцінка стану системи інформаційно-психологічної протидії Збройних Сил України під час виконання операцій з підтримання миру і безпеки в Республіці Ірак в період першої ротації миротворчого контингенту (серпень 2003 р. – березень 2004 р.) показала, що ця система була остаточно не сформована й не готова діяти як єдина функціональна структура. Після затвердження Міністром оборони України 18 червня 2004 року “Довгострокової програма морально-психологічної підтримки українського миротворчого контингенту у Республіці Ірак” було закладено інституційні засади подальшого розвитку системи інформаційно-психологічної протидії українського миротворчого контингенту другої та третьої ротації. Це, в свою чергу, забезпечило належний рівень інформаційно-психологічної безпеки особового складу миротворчого контингенту, а також сприяло впровадженню стандартів НАТО у вітчизняну практику інформаційно-психологічної протидії.

3. Встановлено, місія системи інформаційно-психологічної протидії підрозділами Збройних Сил України під час виконання операцій з підтримання миру і безпеки в Республіці Ірак полягала у нейтралізації негативного інформаційно-психологічного впливу противника та захисті морально-бойового духу особового складу миротворчого контингенту, що забезпечило успішне виконання завдань миротворчої діяльності. Провівши декомпозицію місії вказаної системи, виокремлено ряд робочих функцій – організаційно-управлінська, основоположна, аналітична, прогностична, інформаційна, координаційна, а також завдання які реалізовувались в рамках відповідних функцій. Цей перелік функцій не є остаточною і може бути доповнений в ході подальших досліджень організаційно-управлінських проблем інформаційно-психологічної протидії в ході сучасних війн та збройних конфліктів.

Перспективним напрямом подальших досліджень вбачається визначення перспектив подальшого розвитку системи інформаційно-психологічної протидії підрозділами Збройних Сил України в умовах трансформацій інформаційної війни та безпекового середовища.

Список використаних джерел.

1. Гузенко І.М. Організація інформаційно-пропагандистського забезпечення миротворчої діяльності підрозділів ЗС України у Республіці Ірак. *Вісник Національної академії оборони України*. 2013. № 2 (33). С. 316-320.
2. Довгострокова програма морально-психологічної підтримки українського миротворчого контингенту у Республіці Ірак. *Воєнна історія*. 2004. № 4-6. С. 15-19.
3. Ібноезер А.Х., Флурі Ф.Х. Після інтервенції. Управління суспільною безпекою в постконфліктних суспільствах: від втручання до стійкого місцевого самоврядування / перекл. з англ. Л. Компанцева, О. Заруба. Відень – Женева, серпень 2005 р. 265 с.
4. Князев С.М. Інформаційно-пропагандистське забезпечення участі військових контингентів Збройних Сил України у міжнародній операції з підтримання миру та безпеки в Іраку 2003-2005 р. *Актуальні проблеми психологічної допомоги, соціальної та медико-психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції*: матеріали наук.-практ. конф. 3 червня 2015 р. К.: НУОУ, 2015. С. 70-72.
5. Луник О. Миротворча місія 5-ої окремої механізованої бригади України у Республіці Ірак. *Воєнна історія*. 2004. № 4-6. С. 20-31.
6. Маначинский А.Я. Ирак: тайные пружины войны. К.: Изд. дом. «РУМБ», 2005. 416 с.

7. Осьодло В., Савінцев В. Тенденції розвитку та завдання інформаційно-пропагандистського забезпечення в сучасних умовах. *Воснна історія*. 2006. № 4-6. С. 110-118.
8. Осьодло В.І., Будагьянц Л.М. Соціально-філософські та психологічні аспекти сучасних війн: монографія. К.: Видавничий дім “АртЕк”, 2018. 408 с.
9. Підлісний А.Р. Інформаційно-психологічний вплив на військовослужбовців українського миротворчого контингенту в Іраку. *Військово-науковий вісник*. 2012. Вип. 18. С. 55-63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnv_2012_18_8
10. Поздишев С.О. Особливості морально-психологічного забезпечення підготовки та виконання завдань українським миротворчим контингентом в Республіці Ірак. *Система морально-психологічного забезпечення діяльності військ (сил)*: Зб. наук. пр. У 3-х ч.: Ч 1. / Кол. авторів. К.: НАОУ, 2005. С. 83-88.
11. Попко С.М. Застосування українського миротворчого контингенту в операції з підтримання миру в Республіці Ірак у 2003-2005 рр.: автореферат дис. ... канд. іст. наук 20.02.22 / НУОУ. К., 2015. 20 с.
12. Попко С.М. Організація взаємодії з місцевими органами влади та надання допомоги місцевому населенню у контексті проведення інформаційно-психологічних операцій за досвідом виконання завдань українським миротворчим контингентом в Республіці Ірак у 2003 – 2005 рр. *Зб. наук. пр. ВІКНУ ім. Тараса Шевченка*. 2009. Вип. 21. С. 179-185.
13. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
14. Савінцев В.І. Військово-цивільні відносини в системі інформаційно-пропагандистського забезпечення військ (сил). *Напрями удосконалення системи роботи з особовим складом Збройних Сил України*: Зб. наук. пр. К.: НАОУ, 2007. С. 319-323.
15. Ткачук П.П., Черник П.П. Діяльність структур інформаційно-психологічних операцій (на прикладі воєнної операції в Іраку). *Україна на рубежі ХХ ст.: суспільно-політичні трансформації – це геополітичні виклики сучасності*: матеріали міжвузівської наук.-практ. конф. 8 жовтня 2005 р. Львів, 2005. С. 69-84.
16. Шевченко М.М. Світоглядно-концептуальні аспекти дослідження ідеологічної війни. *Вісник Національної академії оборони України*. 2008. № 2 (6). С. 188-191.
17. Шевченко М.М. Феномен ідеологічної роботи в Збройних Силах України: соціально-філософський аналіз. *Схід*. 2016. № 3 (143). С. 115-120.
18. Шевченко М.М. Філософсько-методологічні основи визначення принципів інформаційно-пропагандистського забезпечення в збройних силах. *Схід*. 2016. № 5 (145). С. 114-120.

References.

1. Huzenko, I.M. (2013), “Organization of information and propaganda support of peacekeeping activities of units of the Armed Forces of Ukraine in the Republic of Iraq”, *Visnyk Natsional'noi akademii oborony Ukrainy*, vol. 2 (33), pp. 316-320.
2. Voienna istoriia (2004), “Long-term program of moral and psychological support of the Ukrainian peacekeeping contingent in the Republic of Iraq”, *Voienna istoriia*, vol. 4-6, pp. 15-19.
3. Ibnoezer, A.Kh. and Fluri, F.Kh. (2005), *Pislia interventsii. Upravlinnia suspil'noiu bezpekoiu v postkonfliktnykh suspil'stvakh: vid vtruchannia do stijkoho mistsevoho samovriaduvannia* [After the intervention. Public safety management in post-conflict societies: from intervention to sustainable local self-government], Vienna – Geneva.
4. Kniaziev, S.M. (2015), “Information and propaganda support for the participation of military contingents of the Armed Forces of Ukraine in the international operation to maintain peace and security in Iraq 2003-2005”, *Aktual'ni problemy psykholohichnoi dopomohy, sotsial'noi ta medyko-psykholohichnoi reabilitatsii uchasnykiv antyterorystychnoi operatsii: materialy nauk.-prakt. konf.* [Actual problems of psychological assistance, social and medical-psychological rehabilitation of participants of anti-terrorist operation: materials of scientific-practical conference], NUOU, Kyiv, Ukraine, 3 june, pp. 70-72.
5. Lunyk, O. (2004), “Peacekeeping Mission of the 5th Separate Mechanized Brigade of Ukraine in the Republic of Iraq”, *Voienna istoriia*, vol. 4-6, pp. 20-31.
6. Manachynskyy, A.Ya. (2005), *Yrak: tajnye pruzhyny vojny* [Iraq: the secret springs of war], Yzd. dom. «RUMB», Kyiv, Ukraine.
7. Os'odlo, V. and Savintsev, V. (2006), “Development trends and tasks of information and propaganda support in modern conditions”, *Voienna istoriia*, vol. 4-6, pp. 110-118.
8. Os'odlo, V.I. and Budah'iants, L.M. (2018), *Sotsial'no-filosofs'ki ta psykholohichni aspekty suchasnykh vijn* [Socio-philosophical and psychological aspects of modern wars], *Vydavnychij dim “ArtEk”*, Kyiv, Ukraine.
9. Pidlisnyj, A.R. (2012), “Information and psychological impact on servicemen of the Ukrainian peacekeeping contingent in Iraq”, *Vijs'kovo-naukovyj visnyk*, vol. 18, pp. 55-63, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnv_2012_18_8 (Accessed 10 Sept 2021).
10. Pozdyshev, S.O. (2005), “Features of moral and psychological support for the preparation and implementation of tasks by the Ukrainian peacekeeping contingent in the Republic of Iraq”, *Systema moral'no-psykholohichnoho zabezpechennia diial'nosti vijs'k (syl)* [System of moral and psychological support of troops (forces)], vol. 1, NAOU, Kyiv, Ukraine, pp. 83-88.

11. Popko, S.M. (2015), "Use of the Ukrainian peacekeeping contingent in the peacekeeping operation in the Republic of Iraq in 2003-2005", Abstract of Ph.D. dissertation, NUOU, Kyiv, Ukraine.
12. Popko, S.M. (2009), "Organization of interaction with local authorities and assistance to the local population in the context of information and psychological operations based on the experience of the Ukrainian peacekeeping contingent in the Republic of Iraq in 2003 - 2005", Zb. nauk. pr. VIKNU im. Tarasa Shevchenka, vol. 21, pp. 179-185.
13. President of Ukraine (2020), Decree "On the National Security Strategy of Ukraine", available at: <https://www.president.gov.ua/documents/39222020-35037> (Accessed 10 Sept 2021).
14. Savintsev, V.I. (2007), "Military-civil relations in the system of information and propaganda support of troops (forces)", Napriamy udoskonalennia systemy roboty z osobovym skladom Zbrojnykh Syl Ukrainy [Directions for improving the system of work with the personnel of the Armed Forces of Ukraine], NAOU, pp. 319-323.
15. Tkachuk, P.P. and Chernyk, P.P. (2005), "Activities of information and psychological operations (on the example of the military operation in Iraq)", Ukraina na rubezhi XXI st.: suspil'no-politychni transformatsii – tse heopolitychni vyklyky suchasnosti: materialy mizhvuzivs'koi nauk.-prakt. konf. [Ukraine at the turn of the XX century: socio-political transformations are geopolitical challenges of the present: materials of the interuniversity scientific-practical conference], Lviv, Ukraine, 8 Oct, pp. 69-84.
16. Shevchenko, M.M. (2008), "Worldview and conceptual aspects of the study of ideological war", Visnyk Natsional'noi akademii oborony Ukrainy, vol. 2 (6), pp. 188-191.
17. Shevchenko, M.M. (2016), "The phenomenon of ideological work in the Armed Forces of Ukraine: socio-philosophical analysis", Skhid, vol. 3 (143), pp. 115-120.
18. Shevchenko, M.M. (2016), "Philosophical and methodological bases for determining the principles of information and propaganda support in the armed forces", Skhid, vol. 5 (145), pp. 114-120.

Стаття надійшла до редакції 11.11.2021 р.